ISSN:2667-4769, Yıl:4, Sayı:6, Mayıs 2021, s. 41-52

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/jiajournal.51254>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date

05.05.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

24.05.2021

Güler ERTAN¹

Emin SANSARCI²

BAUHAUS EKOLÜ VE GRAFİK TASARIM ALANINA YANSIMALARI

Özet

I. Dünya Savaşı sonrası, ekonomik koşulların kötüye gitmesi sonucunda Almanya’da sanat ve tasarım okulu olarak kurulan Bauhaus Okulu kuruluşundan günümüze dek sanatın her alanının rotası üzerinde belirleyici etkilere sahiptir. Bauhaus Okulu’nun tarihçesi ve eğitim anlayışının incelenmesi sonucunda, dönemsel koşulların toplumun sanat ve tasarımdan beklentileri üzerindeki etkileri net bir biçimde görülebilmektedir. İşlevselliği ve işlevsellik üzerine kurulu bir yaratıcılığı merkezinde tutmuş olan Bauhaus Okulu; sanat ve tasarım alanlarında bir ekolü temsil etmektedir. 1955 yılında kurulan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu, bu ekolün Türkiye’deki ilk yansımasıdır. Günümüzde Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak eğitime devam eden kurum, bünyesindeki tüm bölümlerde ve eğitimin her aşamasında Bauhaus Ekolü’nü temsil etmektedir. Tüm sanat alanlarında etkileri gözlemlenen ekolün temel amaçları çerçevesinde grafik tasarım alanı ile ilişkilendirilmesi ve bu alana yansımalarının ortaya konması bu çalışmanın temel amacıdır. Ekolün Türkiye’deki ilk uzantısı olan kurumun yüksekokul olarak kurulması ve fakülteye dönüşme süreci, yüksekokul ve fakülte eğitimindeki ortak noktaların görülebilmesi ile yüksekokul algısının gelişmesi açısından önem taşımaktadır. Bauhaus Ekolü bu doğrultuda; “Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu” ve “Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu” olarak ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu başlıklar altında elde edilen verilerle “Bauhaus Ekolü ve Grafik Tasarım İlişkisi” başlığı altında, grafik tasarım

¹ Prof. Dr. T.C. İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümü, İstanbul/Türkiye. gulerertan@arel.edu.tr ORCID ID: 0000-0002-8928-0867

² Öğr. Gör. Dr. T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Grafik Tasarımı Programı, İstanbul/Türkiye. e.sansarci@iku.edu.tr ORCID ID: 0000-0003-2250-6080

BAUHAUS EKOLÜ VE GRAFİK TASARIM ALANINA YANSIMALARI

alanına ve eğitimine katkılarına değinilmiş, sonuç kısmında ise Bauhaus Ekolü'nün grafik tasarım alanına yansımaları tüm yönleriyle belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bauhaus Ekolü, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu, Grafik Tasarım, Sanat ve Tasarım Eğitimi, Yüksekokul ve Fakülte Algısı, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.

BAUHAUS ECOLE AND ITS REFLECTIONS ON GRAPHIC DESIGN

Abstract

Bauhaus School, which was established as an art and design school in Germany as a result of the deterioration of economic conditions after World War I, has decisive effects on the course of every field of art since its establishment. As a result of the examination of the history and education understanding of the Bauhaus School, the effects of periodic conditions on society's expectations from art and design can be clearly seen. Bauhaus School, which has kept a creativity based on functionality and functionality at its center; it represents a school in the fields of art and design. Founded in 1955, State School of Applied Fine Arts was the first reflection of this ecole in Turkey. The institution, which continues its education as Marmara University Faculty of Fine Arts today, represents the Bauhaus School in all departments and at every stage of education. The main purpose of this study is to relate the ecole, whose effects are observed in all fields of art, with the graphic design field within the framework of its main objectives and to reveal its reflections in this field. The establishment of tertiary institutions in Turkey, the first extension of the school's faculty and conversion process, and can be seen in common with college education in schools is important for the development of higher perception. Bauhaus Ecole in this direction; "Bauhaus Art and Design School" has been examined under separate titles as "State School of Applied Fine Arts". With the data obtained under these headings, under the heading "Bauhaus Ecole and Graphic Design Relationship", their contributions to the field of graphic design and education are mentioned, and in the conclusion part, the reflections of the Bauhaus Ecole in the field of graphic design are specified in all aspects.

Key words: Bauhaus Ecole, State School of Applied Fine Arts, Graphic Design, Art and Design Education, College and Faculty Perception, Marmara University Faculty of Fine Arts.

1. GİRİŞ

Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu, barındırdığı sanatsal yaklaşım ile Avrupa'nın birçok ülkesinde ve Türkiye'de sanat eğitimi ile sanatsal yaratımlar üzerinde etkili olmuştur. Sanat ile zanaatin ayrı olmadığını ve bu ikisinin bir arada olduğu takdirde birçok farklı alanda

gerçekleştirilen üretimin daha işlevsel olacağının savunulduğu bu anlayış, sanat ve tasarım eğitiminin niteliğindeki başarısını kanıtlamıştır ve günümüzde bir ekol olarak sürmektedir. Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu'nun Türkiye'deki ilk uzantısı Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'dur. Kurumun barındırdığı eğitim anlayışı örnek olma işleviyle, farklı üniversitelerde bu anlayışla gerçekleştirilen sanat ve tasarım eğitime de öncülük etmiştir. Bu açıdan eğitim yaklaşımı, uygulamaları ve süreçlerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Yüksekokul olarak eğitime başlayan kurumun günümüze dek süren serüveninde yaşanan değişimler toplumsal koşulların sanat ve tasarımla olan ilişkisinin görülebileceği noktalar barındırmaktadır. Bu bağlamda makalede ilk olarak Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu'nun tarihçesi ve eğitim anlayışına, ardından bu okulun ve eğitim anlayışının bir uzantısı olarak; ders planları, ders içerikleri, uygulamaları ve tarihçesiyle Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'na, sanat ve zanaat konularındaki yaklaşım ile Bauhaus Ekolü ve grafik tasarım ilişkisine ayrı başlıklar altında değinilmiş, sonuç kısmında ekolün grafik tasarım alanına yansımaları belirtilmiştir.

2. BAUHAUS SANAT VE TASARIM OKULU

Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu, mimar Walter Gropius tarafından, 1919 yılında, Almanya'nın Weimar kentinde kurulmuştur. Gropius'un tanımıyla Bauhaus; el işçiliğinden endüstriye, kişisel tecrübeden kolektif deneyime geçişi ifade etmektedir. Önceki dönemlerde görülen; Sanatlar ve El Sanatları hareketinin bir uzantısı olmasına karşın Bauhaus, makinelerin işlevselliğini de kabullenmiş bir anlayış barındırmaktadır. Sanatlar ve El Sanatları Okulu'nun Weimar Güzel Sanatlar Akademisi'yle birleşmesi sonucunda oluşan kurum, temelinde yenilikçi bir sanatsal yaklaşımı barındırmaktadır. Bu sanat anlayışı; zanaatkarlar ile sanatçıların iş birliği içinde olmaları ve aşırılıktan uzak, yalın objeler üretmeleri üzerine kuruludur.

“Gropius, kısa süre önce birleşen iki sanat okulunun yöneticisi olarak atandığında, hausbau (ev inşaatı) kelimesi üzerinde oynayarak bu yeni yapılanmaya Bauhaus adını verdi. Aynı yıl içinde, sosyal demokratların yeni cumhuriyetin anayasasını burada hazırlamalarıyla birlikte, Weimar, Almanya'da ortaya çıkan yeni sosyal ve politik fikirlerin merkezi haline geldi” (Hodge, 2015, 132).

Okulun adı ilk yıllarda “Bau Haus” biçiminde kullanılmıştır. Zanaat ve sanatı bir arada sunma çabası, kurumu diğer sanat okullarından farklı kılmış ve endüstriye yakınlaştırmıştır. Yenilikçi uygulamalar ve devrimci eğitim metotları ile Bauhaus, kısa sürede ünlenmiştir. Teorik ve pratik olarak sanat eğitimi verilen bu kurumda öğrenciler, ticari değere sahip ürünleri, sanatsal biçimlerde yaratmaya yönlendirilmişlerdir. Her öğrenci, yetenekleri doğrultusunda, bireysel olarak yönlendirilmiş ve geliştirilmiştir. Eğitimin bireysel anlayışla gerçekleşmesi, sanat eğitimindeki en temel gerekliliklerden biri olan yaratıcılığın gelişmesine ve yaratılan işleri standart uygulamaların dışına çıkararak, öğrencilerin bireysel anlamda sanatçı üsluplarının gelişimine katkı sağlamıştır. Sanat, tasarım ve zanaatin her yönüyle işlendiği, altı aylık ön hazırlık kursundan sonra öğrenciler, üç yıl süresince; bir sanatçı, iki usta ve bir zanaatkar ile eğitimlerine devam etmişlerdir. Okulun eğitimcilerinden bazıları; Marcel Breuer, Paul Klee, Josef Albers, Johannes Itten, Lionel Feininger, Kandinsky’dir. Walter Gropius, sanatla zanaatin bir bütün olarak işlendiği bu kurumda, amacına ulaşmak için eğitimin yalnızca ders yanını değil, farklı yanlarını da hesaba katmış, bu doğrultuda fikirler geliştirmiştir; öğrenciler ile öğretim üyelerinin eşit şartlarda ve beraber yaşayarak çalıştığı bir topluluk tasarlaması buna verebileceğimiz bir örnektir. Amacı, endüstri ve sanat arasındaki uçurumu yok edecek çalışmalar yaratılmasıdır. Alan ayrımı gözetmeksizin tüm öğrencilere toplu üretime uygun bir biçimde işlevsel nesnelerin tasarlanıp üretilmesi öğretilmiştir. Okul bünyesindeki uzmanlık alanları şu şekilde sıralanabilir: Mimari, marangozluk, heykel, tipografi, metal işleme, çömlekçilik, fotoğraf, resim, dokumacılık ve baskı. Gropius’un okul için geliştirdiği fikirlerde Sanatlar ve El Sanatları akımının lideri olan William Morris’in idealleri de etkili olmuştur. Bauhaus Okulu, farklı süreçlerde, üç farklı kişi tarafından yönetilmiş ve üç farklı yerde eğitime devam etmiş bir kurumdur. Okulun yöneticiliğini sırasıyla Walter Gropius (1919 - 1928) , Hannes Meyer (1928 - 1930) ve Ludwig Mies van der Rohe (1930 - 1933) üstlenmişlerdir. Yönetimdeki kişi değişiklikleri ile okulun eğitimcileri ve ders programlarında da değişimler yaşanmıştır. Çömlekçilik atölyesinin, okulun Weimar’dan Dessau’ya taşınmasıyla kapanması, Gropius’un ardından yönetime geçen Meyer’in fazla biçimsel bulduğu bazı bölümleri ders programından çıkarması ve Meyer’in ardından yönetime geçen Ludwig Mies van der Rohe’nin müfredatta yaptığı değişiklikler ile mimariyi daha fazla ön plana çıkarması bu değişimlerden bazılarıdır. Almanya’da artarak süren siyasal çalkantılar ile okulun finansal durumunun kötüye gitmesi

sonucunda bir zorunluluk olarak, Ludwig Mies van der Rohe, okulu daha küçük ölçekte faaliyet gösterecek şekilde, 1930 yılında Berlin'e taşımıştır. 1933 yılında ise Bauhaus, Nazi rejiminin baskısı ile kapanmıştır. Okulun kapanmasının ardından birçok önemli isim, önce İngiltere'ye ardından da Amerika'ya göç etmiştir.

3. DEVLET TATBİKİ GÜZEL SANATLAR YÜKSEKOKULU

Türkiye'de sanat eğitimi veren ilk kurumlar 1883 yılında eğitime başlayan Sanayi - i Nefise Mektebi, 1932 yılında kurulan, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim - İş Bölümü ve 1957 yılında eğitime başlayan, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'dur. Heykel, resim, mimarlık ve şehircilik gibi alanlarda eğitim veren Sanayi - i Nefise Mektebi'nin kuruluş gerekçesi, yapı sanatıyla ilgili eleman ihtiyacıdır. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim - İş Bölümü'nün kuruluş amacı, orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmek ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun kuruluş amacı ise sanat ile endüstriyi harmanlayarak sanayide nitelikli üretime katkı sağlamak ve işlevselliği merkezde tutmaktır. Devlet tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu, Almanya'da kurulan Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu'nun sanat, tasarım ve eğitim anlayışının ülkemizdeki ilk yansımasıdır. Okulda tüm bölümler için ilk yıl temel sanat eğitimine ayrılmış ve tüm bölümlerin bir arada ders yaptığı bir sistem uygulanmıştır. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun kuruluşunda görev alan Hayrullah Örs, Ferit Apa, Hakkı Uludağ, Hakkı İzzet ve Sait Yada; Almanya'da eğitim gördükleri okulların benzerlerini Türkiye'de açma hedefiyle çalışmışlardır. İstanbul Teknik Üniversitesi'nden Doç. Dr. Sabri Oran, Prof. Paul Bonatz aracılığıyla, Prof. Schneck ile bağlantıya geçerek 1954 yılında; Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun organizasyonunda danışmanlık yapmak üzere öneride bulunmuştur. Prof. Paul Bonatz, Prof. Schneck'in öğretmenidir. 1943'de Milli Eğitim Bakanlığı Teknik Öğretim Müsteşarlığı Yapı Bürosu'nda mimarlık danışmanı ve 1946'da ise İstanbul Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak görev yapmıştır. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun kuruluşu resmi olarak, Prof. Ing Adolf G. Shcneck'in 1955 yılında görevlendirilmesiyle başlamıştır. Prof. Schneck, okulun kuruluşunda ve inşasında görev almasının yanı sıra kuruluş hazırlıklarında danışmanlık da yapmıştır. Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu'nu tanınması, daha önce bunun benzeri okulların kuruluş aşamalarında görev almış olması ve sanat

eğitiminde yenilikçi yaklaşımları deneyimlemiş olması Prof. Schneck hakkındaki önemli detaylardır. Okul, üç Türk, dört Alman öğretim üyesi ve üç Türk asistan ile beş bölümde eğitime başlamıştır. Bu bölümler: Grafik, Mobilya ve İç Mimarlık, Dekoratif Resim, Tekstil ve Moda tasarım, Seramik'tir. Yukarıda söz edilen öğretim üyelerinden bazıları, görevlendirildikleri bölüm karşılıklarıyla şu şekildedir: Mobilya ve İç Mimarlık: A. Vollmer, Dekoratif Resim: H. Schubert, Tekstil ve Moda Tasarım: Prof. H. Ruland, Seramik: Hakkı İzzet, Grafik: Sait Yada, Umumi Hazırlık: H. Metzger.

“Kurumun hayata geçirilmesinde büyük katkıları bulunan, Doç. Dr. Sabri Oran Okul Müdürü, Fethi Duyar Müdür Yardımcısı, Hakkı İzzet Seramik Bölümü Başkanı, Sait Yada Grafik Bölümü'nde görev alırlar. Ayrıca, 21 Kasım 1958 tarihli belgeden edindiğimiz bilgiye göre; Mobilya ve İç Mimarlık Bölümü'nde Cevdet Koçak, Yüksek Mimar Mühendis Ratıp Erdem (İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi), Teknisyen Oktay Uzel, Dikiş Öğretmeni Neriman Doğu, Yüksek Kimya Mühendisi Hadi Tamer (İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi mezunu, Tophane Erkek Sanat Enstitüsü'nde Renk Kimyası Öğretmeni), kurucu çekirdek kadroda yer almışlardır” (Ak, 2008, 59). Stuttgart Güzel Sanatlar Yüksekokulu mezunu Mustafa Aslıer de 1958 yılında okulun kadrosuna katılmıştır ve okulun kadrosu zamanla daha da genişlemiştir. Bauhaus ekolünün ülkemizdeki ilk uzantısı olan okulun eğitim anlayışı, öğrenciye meslek kazandırma esasına dayalıdır ve sanat eğitiminde fonksiyonellik temelleri üzerine kurulu bir yaklaşım benimsenmiştir. Öğrencilere aktarılan tüm teorik bilgilerin pratikteki karşılıkları da uygulamalı olarak öğretilmiştir. Bu anlayışta, işin tüm aşamalarından geçilerek sonuca varılması ve bitmiş olarak teslim edilmesi esastır. Öğrencilerin, alanlarında kendi üsluplarını geliştirmelerine ve uygulamalarına yönelik ders planı ve eğitim uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Grafik Bölümü'nde özellikle son sınıfta öğrencilerin yeteneklerine göre çalışmalarını; Serbest Grafik, Yazı Sanatı, Tatbiki Grafik, Kitap Sanatı ve Matbaacılık, Fotoğrafi sanat branşlarında yoğunlaştırmalarına olanak tanınmıştır. Temel Sanat Eğitimi'yle geçen ilk yılın ardından Grafik Bölümü'nde verilen dersler şunlardır: Devrim Tarihi, Türk Dili ve Edebiyatı, Yabancı Dil, DeFTER Tutma, Hukuk Bilgisi, İşletme ve Maliyet Hesapları, Ticari Yazışmalar, Sanat Tarihi, Serbest Resim, Tabiattan Resim, Estetik, Yazı, Malzeme Bilgisi, Serbest şekillendirme, Matbaacılık Bilgileri, Reklam Psikolojisi, Kitap ve Grafik Sanatlar Tarihi, Mesleki Şekillendirme ve Atölye, Serbest Çalışma. Öğrencilerin ders kapsamında yarattıkları projeler toplumsal

gereklilikler çerçevesinde yaratıldıkları alanda kullanıma sunulmuş ve kullanılmıştır. Bu sayede öğrenciler piyasaya yönelik iş yaratmaya da yönlendirilmişlerdir. Tüm öğrencilerin eğitim sürecinde her yıl alanlarıyla ilgili seçtikleri bir yerde otuz iş günü staj yapma zorunluluğu bulunmuş, staj, eğitimin önemli bir parçası olarak görülmüştür. Her öğrencinin staj sürecinde yaptıklarının denetlenmesi, okulda staja ve mesleki uygulamalara verilen önemi göstermektedir. Bölümde görev yapan öğretim üyeleri alfabetik sırayla şöyledir: Anton Lehmden, Aydın Erkmen, Aykut Özbay, Barbaros Baykal, Barbaros Gürsel, Bekir Kantarcıoğlu, Berna Tunalı, Boris Niemann, Elif Ayiter, Fevzi Karakoç, Frank Metzger, Güler Ertan, Halis Biçer, İlhami Turan, Karl Schlamming, Kemal Şen, Mehmet Selim Yücel, Mehmet Turgay Erem, Muammer Ilgaz, Mustafa Asher, Mümtaz Işingör, Niyazi Gündüz, Rıza Durak, Sait Yada, Selahattin Ganiz, Sema Ilgaz Temel, Sinan Baykurt, Taçay Erdemsel, Vehbi Yazgan, Zafer Doğan. Her dönemin sonunda, öğrenci projelerinden oluşan sergiler düzenlenmiş, sergiler halka açık bir biçimde, öğrencilerin piyasaya tanıtılma işlevini de yerine getirmişlerdir. Okulda daima öğrenci merkezli ve bireysel becerileri geliştirmeye yönelik bir eğitim anlayışı uygulanmıştır. Bu anlayış, güzel sanatlar eğitiminin ve güzel sanatlar alanlarındaki mesleki eğitimin, özgün ve nitelikli gerçekleştirilmesinin önünü açmış, katkı sağlamıştır. İlk kuruluş yıllarında üç yıllık yüksekokul olarak eğitim verilen okulun eğitim süresi; erkek öğrencilerin askerlik sürelerindeki koşulların, fakülteler ile eş değeriye sahip olmaması nedeniyle, 1962 yılında bir yıl daha ilave edilerek toplam dört yıla yükseltilmiştir. Bir yıl süre eklenerek eğitimin fakülte ile eş değer olması, ders planının ve eğitimin niteliğinin, yüksekokul çatısı altında da fakülte ile koşut yaratıldığının göstergesidir. Günümüzdeki yüksekokul algısı bu sayede gelişmiş ve iki yıllık meslek yüksekokulu eğitiminin temelleri oluşmuştur. Okul 1982 yılında yüksek öğretim yasası kapsamında, Marmara Üniversitesi bünyesine katılmış, adı da “Güzel Sanatlar Fakültesi” olarak değiştirilmiştir. Günümüzde Grafik, İç Mimarlık, Resim, Seramik - Cam, Endüstri Ürünleri Tasarımı, Film Tasarımı, Temel Sanat Eğitimi, Fotoğraf, Heykel, Tekstil, Geleneksel Türk El Sanatları bölümleriyle eğitime devam etmektedir.

4. BAUHAUS EKOLÜ VE GRAFİK TASARIM İLİŞKİSİ

Almanya’da kurulan Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu, bünyesinde barındırdığı tüm bölümlerin günümüze dek süren gelişim sürecinde etkili olmuştur. Bu bölümlerden biri de grafik tasarım alanıdır. Bu okulda grafik tasarım adı altında bir bölüm bulunmasa da okulun, bütünleşik eğitim sistemi ve barındırdığı birçok atölyeyle, grafik tasarım alanında yaratılan uygulamalara ışık tuttuğu görülmektedir. Bu etkileşim, grafik tasarım alanının diğer sanat alanlarıyla yakından ilişkili ve geniş yelpazeli bir alan olmasından da ileri gelmektedir. Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu’ndaki atölyeler, önceki bölümlerde de belirtildiği üzere şu şekildedir; mimari, marangozluk, heykel, tipografi, metal işleme, çömlekçilik, fotoğraf, resim, dokumacılık, baskı. Bu atölyelerin her biri doğrudan olmasa da grafik tasarım alanında yaratılan uygulamalarla ilişkilidir. En yakın ilişkili atölyeler ise tipografi, baskı, resim, fotoğraf, heykel ve metal işleme olarak sayılabilir. Bir ekol olan Bauhaus’ta temel sanat eğitime verilen önem şüphesiz yalnızca grafik tasarım alanının değil, tüm sanat alanlarının ve bu alanlarda verilen eğitimin üzerinde etkili olmuştur. Tipografi, fotoğraf, baskı ve resim ise başlı başına ayrı birer bölüm olmalarının yanı sıra günümüzde grafik tasarım bölümlerinde verilen eğitimin önemli parçalarıdır. Yine temel sanat eğitimi derslerinde grafik tasarım okuyan öğrenciler, konuya ve yaratılan projeye uygun bir biçimde, heykel çalışmaları uygulamakta ve malzeme bilgisi, kullanımı çerçevesinde birçok malzeme gibi metal, ahşap, alçı, kil vb. malzemeler kullanarak; hacim, oran - orantı gibi konularda uygulamalar yapmaktadır. Bu bağlamda Bauhaus Okulu’ndaki neredeyse tüm atölyeler, grafik tasarım ve bu ekol arasındaki ilişkinin temelini oluşturmaktadır. Grafik tasarım alanının bir problemi görsel elemanlarla çözme işlevi, Bauhaus ekolünde işlevsel tasarım anlayışı ve yenilikçi meslek eğitimiyle sanat ve tasarım alanlarındaki sorunların çözümünün hedeflenmesi ile yaklaşım açısından benzerlik taşımaktadır. En temel ilkesi işlevsellik olan ekolün grafik tasarım alanı ile olan bir başka ilişkisi de grafik tasarım alanında yaratılan çalışmaların da işlevsel olma gerekliliğidir. Grafik tasarım çatısı altında yaratılan her çalışma, konusuna uygun bir biçimde, görsel elemanlarla bir problemin çözümüne yönelik yaratılır ve amacını yerine getirmesi, söz konusu tasarımın en temel işlevidir. Bu bağlamda, hedef kitle üzerinde istenilen etkiyi oluşturan tüm grafik tasarım yaratımları, en temel işlevselliklerini yerine getirmiş olur. Ekolde, sanat eğitiminde teoriye verilen önem kadar uygulamaya da önem verilmesi, öğrencilerin öğrendikleri tüm bilgileri yarattıkları projeler üzerinde uyguladıkları bir sistem geliştirilmesi ve mezuniyet sonrası meslek hayatına daha

çabuk uyumlanılabilmeleri açısından, sektörel gereklilikler ile beklentilerin ders planlarına da yansması, grafik tasarım eğitiminin şekillenmesi ve gelişmesinde büyük önem taşıyan noktalardır. Tüm bunlar değerlendirildiğinde; Bauhaus ekolünün grafik tasarım eğitimiyle, bu alanda yaratılan uygulamaların niteliğiyle, grafik tasarım eğitiminde üniversite-sanayi iş birliğinin önemi ve bu bağlamda yaratılan uygulamalarla yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ

Almanya'da kurulan Bauhaus Okulu; sanat ve zanaati birleştirmeyi hedefleyen bir anlayışla işlevselliği merkezine yerleştirmiştir. El işçiliğinde becerisi olan kişilerin, aldıkları sanatsal ve mesleki eğitim sonucunda topluma; uzmanlaştıkları alanda, gerçekleştirdikleri üretimle sanatı bir arada sunmaları hedeflenmiş ve bu doğrultuda bir eğitim anlayışı benimsenmiştir. I. Dünya Savaşı sonrası, ekonominin olumsuz etkileri sonucunda toplumun sanat ve tasarım alanlarından beklentileri farklılaşmış ve işlevselliğin merkezde, sanatınsa üretimde yer aldığı bir yaklaşımla çözüm arayışında bulunulmuştur. Bu durum, toplumsal koşulların eğitim, sanat ve tasarım alanlarına etkilerinin bir göstergesidir. Bauhaus Okulu'nda bu doğrultuda verilen eğitim, tüm alanlarda başarıyla sonuçlanmış, Avrupa'nın diğer ülkelerinde de bu anlayışta sanat okulları kurulmuştur. Bu eğitim, sanat ve tasarım anlayışı; Bauhaus Okulu'nu bu alanlarda bir okulun ötesine taşımış, günümüze halen başarıyla süren bir ekole dönüştürmüştür. Türkiye'de Bauhaus ekolünün ilk uzantısı Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'dur. Günümüzde Güzel Sanatlar Fakültesi ismiyle, Marmara Üniversitesi'nin çatısı altında eğitime devam eden kurumda halen aynı temellerle yaratılan eğitim planı ve uygulamaları sürmektedir. Ekolün ilk uzantısı olan bu okul, sanat ve tasarım alanında eğitim veren birçok farklı üniversiteye de ders planları, içerikleri ve uygulamaları ile örnek teşkil etmektedir. Sanat bilgisinin ve sanatsal uygulamaların, günlük hayatın farklı alanlarında kullanılan nesnelere yansıtılmasının, bu nesnelerin işlevselliği üzerinde de olumlu etkileri olduğu görülmüş, bu eğitim anlayışıyla yetiştirilen öğrencilerin meslek

hayatına uyumlanma süreçlerinin niteliği ve mesleki başarıları, okulun henüz ilk yıllarında görünür bir hal almıştır. Bunun en temel örneklerinden biri; ilk mezunların verildiği dönemlerde, Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu mezunu olma koşulunun iş ilanlarında artış göstermiş olmasıdır. Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu eğitiminin üç yıl süre ile başlaması fakat bu eğitim sonucunda erkek mezunların askerlik sürelerinin, fakülte mezunları ile eş değer olmaması, bu nedenle eğitime bir yıl daha eklenmesi ve eğitim süresi dört yıl olan bir yüksekokulun fakülte ile eş değer nitelik kazanması; toplumsal koşulların eğitime, sanata ve tasarıma yansımalarına ülkemizden verilebilecek örneklerden biridir. Bu örnek aynı zamanda ülkemizde yüksekokul algısının şekillenmesinde de etkili olmuştur. Ders planı, uygulamaları ve eğitim anlayışı aynı olan bir yüksekokulun, fakülte ile aynı süreye dönüştüğünde eş değer nitelik kazanması, yüksekokul ve fakülte arasında ders içerikleri ve uygulamaları ile eğitim anlayışı konularında bir farklılık bulunmadığının ve ikisi arasında yalnızca eğitim süresi farkı olduğunun göstergesidir. Günümüzde de ders planlarının, söz konusu bölümün fakültedeki ders planıyla uyumlu yapılması ve uygulanması durumunda, iki yıl süren meslek yüksekokulu eğitiminin sonunda fakülteye geçişte, öğrencilerin bu derslerden muaf tutulmaları, intibak sınıfı okumadan, iki yıl daha okuyarak fakülte mezunu olmaları; Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun eğitim süresinde yaşanan bu değişimin bir uzantısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum aynı zamanda meslek yüksekokullarında, fakülteyle eş değer nitelikte ders planı uygulanmasının kazançlarını da ortaya koymaktadır. Okul, birçok farklı açıdan olduğu gibi bu açıdan da Türkiye'de yer alan, sanat ve tasarım alanlarındaki meslek yüksekokullarına, fakültelere ve mesleki eğitime de öncülük etmiştir. Grafik tasarım alanına ve reklamcılık sektörüne, Avrupa'nın düşünce ve görüş biçimiyle yenilikler kazandırmıştır. Sanat kadar işlevsellik de öne çıkmış, sanatsal yaratımların günlük hayatta kullanılan nesnelere yansması başlamıştır. Bauhaus Okulu ile Almanya'da başlayan, Avrupa'nın birçok ülkesinde ve Türkiye'de de süren bu eğitim ve sanat anlayışı, sonraki dönemlerde doğacak olan yeni sanatsal yaklaşımlara da öncülük etmiştir. Buna kavramsal sanattan örnek verilebilir. Kavramsal sanat günlük hayattan nesnelere sanat eseri niteliği kazandırılabilen bir yaklaşım barındırmaktadır. Bauhaus sanat anlayışı da sanatın günlük hayattan birçok nesnenin üretiminde aktif bir biçimde rol almasını hedefleyen bir anlayıştır. Bu bağlamda Bauhaus ile kavramsal sanatın ortak noktaları bulunmaktadır. Kendinden yıllar sonra doğacak ve sanatın

yelpazesini birçok açıdan genişletmeyi hedefleyecek bir yaklaşım ile ortak noktalar barındırması; Bauhaus sanat anlayışının, yaratıldığı dönemin toplumsal koşullarıyla şekillenmesinin yanı sıra geleceğe yönelik ileri görüşlü bir düşünceyle yaratıldığını da göstermektedir. Bauhaus ekolü en temelde, bünyesinde barındırdığı atölyeler ve eğitim anlayışıyla grafik tasarım eğitimi ve bu alanda gerçekleştirilen yaratımlar üzerinde etkili olmuştur. Grafik tasarım eğitiminin günümüze dek şekillenme sürecinde önemli bir yere sahip olan ekol, aynı zamanda meslek eğitimi ve uygulamanın eğitimde ön planda yer alması konularında da grafik tasarımla ilişkilidir. Grafik tasarım alanının toplumdaki yeri ve toplumla ilişkisi bağlamında, ekolün topluma yansımalarının, grafik tasarım alanına da farklı açılardan, doğrudan etki ettiği görülmektedir. Bunlar; sanat ve zanaat ilişkisi, yüksekokul ve fakülte eğitimi arasındaki koşut yaklaşım ve uygulamaların kazançları, ders planları, ders içerikleri, eğitim uygulamaları ve grafik tasarım eğitiminde uygulama ile işlevselliğin rolü olarak sıralanabilir.

KAYNAKÇA

- Ak, B. (2008). Sanat Ve Tasarım Eğitiminde Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu Gerçeği. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 50. Yıl.
- Armstrong, H. (2010). Grafik Tasarım Kuramı Tasarım Alanından Okumalar. Mehmet Emir Uslu (Çev.). İstanbul: Espas.
- Ayan, H. M. (2010). Weimar Dönemi Kadın Devrimci Ruhu İle Käthe Kollwitz. İstanbul: Sone.
- Becer, E. (2010). Modern Sanat ve Yeni Tipografi (2. Baskı). Ankara: Dost.
- Belge, F. B. (Ed.) (2020). 100. Yılında Bauhaus - Türkiye’de Bir Bauhaus Ekolü: Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu Akademisyen Sanatçılar Sergisi Sergi Kataloğu. İstanbul: Maltepe Üniversitesi.
- Gombrich, E. H. (2013). Sanatın Öyküsü (8. Baskı). Erol Erduran & Ömer Erduran (Çev.). İstanbul: Remzi.
- Grzymkowski, E. (2019). Sanat 101 Leonardo Da Vinci’den Andy Warhol’a Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her Şey (8. Baskı). Orhan Düz (Çev.). İstanbul: Say.

Hodge, S. (2015). Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri (3. Baskı). Emre Gözğü (Çev.). İstanbul: Domingo.